

DRAMATISCHE GEBEURTENISSEN OP 'T SELESKEST EN DE MUIDE TIJDENS DE DUITSE BEZETTING EN DE BEVRIJDING (1941-1944)

Jozef Clauwaert†

Deze korte tekst bevat een bewerkt verslag van wat de toen piepjonge auteur zag en hoorde in zijn buurt rond de Sint-Salvatorstraat bij de bevrijding van Gent in september 1944. Het gebied rond de oude haven had zwaar te lijden van bombardementen en beschietingen. Enkele mensen overleefden de concentratiekampen niet. Een indrukwekkend wandmonument aan het einde van de Sint-Salvatorstraat toont in verhouding veel meer namen van burgerslachtoffers – precies 100 - dan gelijkaardige gedenktekens in andere wijken (red.).

Afb. 1. Verwoeste huizen in de Sint-Salvatorstraat (Foto 1944 in De Zwarte Doos, collectie MCMS nr. 2184). Uiterst links zie je groente in bakken op de stoep voor een half vernield huis. Ondanks alles ging het leven door... voor de overlevenden.

In 1941 beleefden de Duitse ‘Feldgrauen’ nog volop hun overwinningsroes. Rechtover de ingang van de Katholieke Kring aan de Sint-Salvatorstraat was de gekende patisserie Impens gevestigd, in de volksbuurt bekend als Bij Dikke Mie, naar de bijnaam van de zwaarlijvige bakkerin. Op een nacht deed het nieuws de ronde dat de patisserie het bezoek had ontvangen van de Duitse politie. Bij de huiszoeking vond men een geladen revolver in het dakgebinte. De bekende ondervragingstechnieken van de Gestapo gaven als resultaat dat Impens doorsloeg. Zijn medeplichtige weerstanders uit Wondelgem en Evergem werden aangehouden. Op aanplakbrieven werd de bevolking medegedeeld dat de aangehouden mannen werden gefusilleerd.

Afb. 2. Het volledige monument aan het einde van de Sint-Salvatorstraat. De in 1945 toegevoegde zijpanelen zijn herkenbaar aan het ‘dakje’, dat aan beide zijden niet doorloopt. Daarop 80 namen van burgerlijke oorlogsslachtoffers, 10 van opgeëiste werkers, 2 van weerstanders en 8 van politieke gevangenen, waaronder bakker Jozef Impens. Alles samen 100 burgers uit de toenmalige achtste wijk, die stierven als gevolg van de oorlog.

Op het einde van de Sint-Salvatorstraat woonde de bekende chirurg Dr. Schotte, verbonden aan het ziekenhuis De Briel, nu onderdeel van AZ Sint-Lucas. Eind jaren 1943-1944 werd de arts Schotte van zijn bed gehaald. De ondervraging deed hem de das om en hij werd aangehouden en overgebracht

naar strafkamp Buchenwald. Schotte werd in 1945 bevrijd door de Amerikanen, en na een herstelperiode naar huis overgebracht. Hij werd door de buurt enthousiast begroet en gevierd.

Een tweetal dagen voor de bevrijding zagen we een jonge Duitse soldaat voortbijtrekken richting Sleepstraat en het Sluizeken. Achteraf vernamen wij, dat hij werd neergeschoten voor het Oudburg door een groep weerstanders. Een bekende VNVer (lid van de grootste met de Duitsers collaborerende vereniging van Vlaamse nationalistes) trok voorbij de lange blinde muur van de fabriek Carels aan de Sint-Salvatorstraat. Hij had een schamele valies bij, en spoodde zich om de laatste vrachtwagen te halen, die enkele overgebleven aanhangers naar Duitsland vervoerde.

Afb.3. Foto (2020) van het centrale bronsgedeelte van het wandmonument voor de slachtoffers uit de buurt (achtste wijk). Het laagrelief met jaartal 1921 werd ontworpen door Bentos (Achiël De Martelaere) en uitgevoerd door Henri De Budt. Het vertoont opvallende gelijkenissen met het monument voor de in W.O.I gestorven opgeëiste burgers aan de nabije Blaisantvest (GT. 2011, nr. 2), eveneens van Bentos: geen ophemeling van de heldendood voor het vaderland, maar schrijnend leed.

Bij de bevrijding had ook de Voormuide zwaar te lijden. De buurt leefde praktisch continu in de kelders. De Duitsers hadden een spoorwegkanon in stelling gebracht gericht op de Muide, Meulestede en een deel van St Amandsberg. Dat geschut richtte op diverse plaatsen in het noordoosten van Gent zware verwoestingen aan, onder andere in de Sint-Salvatorstraat, toen Heilig Kerststraat genoemd (afb. 1). De familie Clauwaert, die daar woonde, moest vluchten tot voorbij het stadscentrum. Vandaar uit zagen ze het bombardement op Wondelgem. Twee R.A.F.-vliegtuigen doken om de beurt om hun bommenlading af te werpen. Jaren nadien vernamen ze dat de Duitse spoorartillerie het doel was. Ze werd door de Britse luchtmacht het zwijgen opgelegd.

De ijzeren spoorwegbrug aan de Wiedauwkaai over het water van de Voorhaven was opengedraaid. Een moedige schippersknecht legde op een nacht zwemmend een ijzeren kabel onderaan de brug. Daarmee kon hij, samen met een vriend, de brug toedraaien. De pantservoertuigen van het Engels leger staken daarop het water over en begonnen aan de verdrijving van de bezetters uit de fabriek Vynckier en andere industriegebouwen.

Bij de bevrijding vielen ook in de buurt burgerslachtoffers. Daniël Van de Voorde besloot een kijkje te gaan nemen op zijn zolder. Hij hief heel voorzichtig het zoldervenstertje open en werd terstond neergebliksemd door een scherpschutter vanuit een fabriek. Jef D'hondt werd tijdens de beschieting op slag weduwnaar. Zijn vrouw Anna Debruyn en zijn oudste dochter Josephine bleven dood achter.

Noot

Jozef Clauwaert (1928-2020) groeide op in de Sint-Salvatorstraat, waar zijn ouders een slagerij hadden. Hij was jarenlang een zeer actief bestuurslid van Ghendtsche Tydinghen. Op aansporen van zijn kinderen schreef hij op hoge leeftijd zijn herinneringen neer aan de laatste dagen van de bezetting, gevolgd door de bevrijding. Het originele handschrift, ons bezorgd door de familie, via Bert Vervaeke, voorzitter van het Documentatiecentrum DSMG, Begijnhof, Sint-Amandsberg, wordt bewaard in de collectie Vliegende Bladen – Gent, reeks Oorlog. Deze tekst is een bewerking van het handschrift.

Het is niet altijd duidelijk of Jozef sommige passages omtrent gebeurtenissen, waarvan hij onmogelijk getuige kon zijn, maar misschien over hoorde, niet ontleende aan bestaande publicaties. Het dicht draaien van de Voorhavenbrug, bijvoorbeeld. Dat staat beschreven door J.P. Marchal in *La Libération de Gand en Gent* september 1944: *De bevrijding van Gent* (Verbeke, 1983 en 1992).

Daarin de naam van de moedige ‘kabellegger’ aan de Voorhaven, Joseph Biebuyck, maar niet het toch wel belangrijke detail dat hij een schippersknecht was.

Het gevreesde Duitse spoorgeschat bestond uit zware kanonnen opgesteld op treinstellen. Deze konden naar willekeur verplaatst worden en op onverwachte momenten beginnen vuren. Het militair nut van dergelijk geschut, dat onder andere tegen Gent gericht werd, was vrijwel nihil, het terreureffect onder de burgerbevolking des te groter.

Aan het gedenkteken, in 1921 aangebracht aan de Sint-Salvatorstraat bijna rechtover de Hugo van der Goesstraat (Afb. 2 en 3), werden na W.O. II een ongewoon groot aantal namen – precies honderd – toegevoegd van burgers uit de buurt, toen de achtste wijk genoemd: Seleskest en omgeving tussen Tolhuislaan en de Koopvaardij- en Afrikalaan. Ze staan gekapt op twee hardstenen zijpanelen. Vermoedelijk stierven de meesten van hen in 1944 bij de in de tekst beschreven beschietingen.

Over de triomfantelijke terugkeer van Dr. Schotte verscheen een artikel met mooie foto in Het Nieuwsblad, 5 sept. 2019. Is te vinden op het internet. Hij publiceerde zijn eigen relaas van de verschrikkingen die hij te verduren kreeg, in 1961 in een tijdschrift van en voor de toen nog merendeels Franstalige artsen: Les Cahiers de la Biloque.